

Beleidsplan Brabantse Orgelfederatie (BOF) 2021-2025

Beleidsplan van de vereniging Brabantse Orgelfederatie voor de periode 2021-2025.
In dit beleidsplan worden de doelstellingen beschreven welke de komende vier jaren worden nagestreefd op basis van de actuele vastgestelde visie over het werk van de vereniging.

1. Inleiding

De Brabantse Orgelcultuur betreft het pijporgel. Het pijporgel is een muziekinstrument waarbij het geluid klinkt via een grote verzameling pijpen die in een orgelkas op windladen staan opgesteld. De orgelpijpen staan in verbinding met toetsen waarmee het orgel bespeeld wordt. De gekozen tractuur (de verbinding tussen toets en de pijpen) is typebepalend. Hierbij zijn globaal drie typen orgels te onderscheiden: mechanische, pneumatische of deze met elektro- of elektronische (digitale) aansturing.

De orgels staan veelal in kerken, maar ook in voormalige kerken met een nieuwe functie zoals horeca, maar ook in concertzalen, bij muziekleidingen en bij particulieren. Tevens zijn er (gedemonteerde) orgels in opslag bij o.a. orgelbouwers.

Een orgel kan bij goed onderhoud eeuwen meegaan.

De Brabantse Orgelcultuur wordt gedragen door: orgelliefhebbers, orgelbouwers, organisten, componisten en orgeleigenaren/beheerders.

Orgelliefhebbers

Er is nog steeds een grote groep mensen die liefhebber zijn van orgelmuziek. Dat zijn zowel passieve luisteraars als amateur- en beroepsmusici die het instrument bespelen op allerlei niveaus.

Orgelbouwers

De Brabantse orgelbouw en -restauratie wordt nog steeds door een beperkt aantal orgelbouwers beoefend. Zij bouwen en restaureren niet alleen orgels in Brabant maar over de gehele wereld. Daarnaast hebben deze orgelbouwers veel orgels in Brabant en daarbuiten in onderhoud.

Organisten

Organisten bespelen het orgel onder andere tijdens de erediensten en concerten in kerken en concertzalen. Een orgel wordt met de handen (vingers) via een of meer klavieren en de voeten (via het pedaal) bespeeld.

Componisten

Brabantse componisten componeren werken voor orgel al of niet met zangstemmen of andere instrumenten.

Orgeleigenaren/beheerders.

Orgels zijn steeds vaker in eigendom van organisaties waarbij het instrument niet (meer) als belangrijk worden beschouwd voor de door hen beheerde locatie. Dit is een zorgelijke situatie voor de toekomst en behoud van het orgel.

2. Geschiedenis

In Brabant worden vanaf de middeleeuwen pijporgels gebouwd. Rond 1500 maakte het orgel een grote ontwikkeling door, met als voornaamste kenmerk de mogelijkheid een of meer rijen pijpen - registers - afzonderlijk te laten klinken én de introductie van nieuwe geluiden, zoals imitaties van bestaande muziekinstrumenten als fluit, kromhoorn, cornet, trompet, schalmei etc. Door middel van andere klankkleuren zoals registers mixtuur en cymbel kreeg het orgel een heldere en doorzichtige zilverachtige klankkleur. Brabantse orgelbouwers stonden aan de basis van vernieuwingen. Aanvankelijk bestond de orgelmuziek niet uit zelfstandige composities maar waren het omzettingen van bestaande geestelijke muziek. Brabant kende in de 15de en 16de eeuw een twaalftal vooraanstaande componisten die veel geestelijke muziek voor de eredienst componeerden. Bij het uitbreken van de tachtigjarige oorlog en de beeldenstorm verdween een deel van het muzikaal areaal naar de uiteinden van de Zuidelijke Nederlanden. Het gebruik van het orgel en daarmee de orgelcultuur kwam op een laag pitje te staan of werd zelfs geheel verboden. Eind 17de eeuw kwam de (katholieke) orgelcultuur schoorvoetend terug. De orgel- en vocale muziek stond in het teken van de eredienst maar het non-paapse bewind tussen 1648 en 1795 bleef een belemmering. Het tij keerde bij het herstel van de bisschoppelijk hiërarchie in 1853, dat leidde tot de bouw van veel nieuwe kerken. De kerkmuziek kreeg eind 19de eeuw een kerkelijk keurmerk dat de creativiteit van de componisten ernstig hinderde. Met de ontkerkelijking in de zeventiger jaren van de 20ste eeuw kwam ook de Brabantse orgelcultuur onder druk te staan. Door de ontkerkelijking is een neerwaartse spiraal van de orgelcultuur waarneembaar. De religieuze orgelpraktijk is verminderd en de concertpraktijk kreeg meer aandacht. In de 21ste eeuw is nog een handvol Brabantse orgelmakers actief. De Brabantse componisten genieten echter bekendheid buiten de provinciegrenzen. De opleiding van organisten geschiedt via de plaatselijke muziekscholen, privé-onderwijs en conservatoria.

3. Doelstellingen

De Brabantse Orgelfederatie heeft tot doel om het culturele erfgoed dat het orgel vormt in stand te houden en om de orgelcultuur in het algemeen en die van Noord-Brabant in het bijzonder te bevorderen. Zij wil dat bereiken door de interesse voor het orgel te vergroten, door de samenwerking tussen de diverse orgelkringen te stimuleren en door het organiseren van diverse activiteiten op het gebied van het orgel. Brabantse orgelkringen, maar ook individuele organisten en belangstellenden kunnen lid worden van de vereniging.

4. Activiteiten

De Brabantse Orgelfederatie beoogt haar doelstellingen te realiseren door diverse activiteiten te entameren en/of zelf te organiseren. Daarbij krijgen een aantal gebieden bijzondere aandacht. Zo is de Brabantse Orgelfederatie een wegwijzer bij het beheer van orgels. Dit is een belangrijke prioriteit, waarbij ook de provincie Noord-Brabant heeft aangegeven dat er in het kader van monumentenzorg grote behoefte is aan een inventarisatie van de status van het orgelbezit in Noord-Brabant, met name gericht op de staat van het beheer en onderhoud. Bij deze functie wordt niet alleen gedacht aan het beheer in technische en onderhoudsmatige zin, maar ook door het gebruik van de orgels in de liturgie en bij concerten. Door het feit dat er ook steeds meer kerken aan de eredienst worden onttrokken en de sluiting en herbesteding van kerken heeft dit nu extra aandacht.

Een ander belangrijk aandachtsgebied is het verzamelen en beschikbaar stellen van documentatie betreffende Noord-Brabantse orgels en orgelkringen wordt onder andere gerealiseerd door middelen van de website van de Brabantse Orgelfederatie,

(www.brabantorgel.nl), het organiseren van excursies, het uitgeven van het jaarlijkse orgelmagazine 'Brabants Orgelrijkdom', het produceren van cd's en andere uitgaven. Verder organiseert de Brabantse Orgelfederatie studiedagen en festivals. De Brabantse Orgelfederatie brengt alle concerten en excursies, waarbij het orgel een rol speelt, in kaart door middel van één overzichtelijke agenda.

Om de instandhouding van de Brabantse Orgelcultuur te bevorderen is een Borgingsplan bij het Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland te Arnhem ingediend.

Op 1 juli 2020 heeft het Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland bekend gemaakt dat de Brabantse Orgelcultuur is bijgeschreven in de inventaris Immaterieel Erfgoed Nederland. Deze bijschrijving is formeel geëffectueerd op 26 september 2020 te Hilvarenbeek. Het bestuur van de vereniging heeft zich het afgelopen jaar voor deze bijschrijving ingespannen omdat het een belangrijk middel is om de beoefenaars te helpen bij het levend houden van de Brabantse orgelcultuur. Om deze bijschrijving in het register tot stand te brengen heeft de vereniging een Borgingsplan Brabantse Orgelcultuur samengesteld dat is goedgekeurd door de toetsingscommissie van het Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland.

In verband met de heersende Corona-pandemie – periode 2020-2021 - en het daardoor ontstane concert- en ontmoetingsvacuüm zal de BOF extra aandacht besteden aan de bekende en onbekende muziekliefhebbers en hen in de provincie benaderen.

Voorbeelden van de belangrijkste activiteiten van de vereniging zijn:

- Door middel van excursies naar orgels door geheel Brabant het orgel promoten als concertinstrument.
- Cd-producties en beschrijving middels cd-inlay's/boekjes maken van de betreffende instrumenten bij orgelexcursies en portret-cd's van de specifieke waardevolle orgels maken, waardoor kennis over die orgels wordt overgedragen voor een breed publiek. Geproduceerde cd's van in Brabant aanwezige orgels wereldwijd laten horen via het digitale kanaal organroxx.com.
- Bezoeken aan orgelbouwers organiseren met uitleg over restauratieprojecten.
- Organiseren van cycli van Festivals: het Festival Nieuwe Muziek, het Festival Improvisatie en het Festival Brabantse Componisten.
- Publicaties over Brabantse componisten, hun werken en organisten.
- Publicatie van concertagenda van Brabantse orgelkringen, ook op de BOF-website en in het jaarmagazine Brabants Orgelrijkdom.
- Publicaties over alle aspecten van het Brabantse orgel in het jaarmagazine Brabants Orgelrijkdom voor een breed publiek.
- Orgel ook uit de kerkelijke context plaatsen door het orgel meer te promoten als concertinstrument.
- Moderniseren van communicatie via media, website en social media.
- Digitale nieuwsbrief met actuele informatie voor ingeschreven belangstellenden.
- In het maandblad De Orgelvriend aandacht geven aan de Brabantse orgels en activiteiten van de BOF.
- Samenwerking intensiveren met de KVOK (Koninklijke Vereniging van Organisten en Kerkmusici) en het maandblad De Orgelvriend door middel van de excursies.
- Versterking band met Fontys Conservatorium Tilburg en andere opleidingen van (jonge) organisten.
- Via regionale sessies beroepsorganisten meekrijgen met de doelstellingen van de BOF.
- Samenwerken met de andere provinciale orgelorganisaties in Nederland.
- Om de jeugd te interesseren gaan wij projecten voor jeugd 'BOF Orgelkids'-projecten (laten) uitvoeren op regionaal niveau.
- BOF-Orgelkids (met o.a. de beschikbare Doe-orgels) onder de aandacht brengen van orgelkringen.

- Samenwerken met Orgelkids Nederland.
- Jeugd laten kennismaken met een heel klein orgel voor demonstraties: het BOF Doe-orgel laten bouwen door de jeugd.
- Jeugdige toetsenisten kennis laten maken met een echt orgel.
- Orgelexcursies voor de jeugd/jongeren via de scholen.
- Ook aandacht besteden aan de leeftijdscategorie 30 tot 55 jaar.
- Problemen bij de kerksluitingen monitoren en aandacht voor vragen.
- Bij de sluiting van kerken contact opnemen met de betrokken parochies of kerkelijke gemeentes.
- Portefeuillehouders voor al de genoemde activiteiten aanstellen binnen het bestuur van de Brabantse Orgelfederatie.

5. Organisatie

Binnen de vereniging is de Algemene Ledenvergadering het hoogste orgaan. Door de ledenvergadering wordt vervolgens het Bestuur gekozen. Het bestuur kan zich laten ondersteunen door adviseurs. Bij de samenstelling -augustus 2020- was het bestuur als volgt samengesteld:

(vermeld zijn woonplaats, functie en aandachts/activiteitsgebied binnen het bestuur)

Ruud Severijns (Middelbeers), voorzitter

Wim van der Ros (Veldhoven), vicevoorzitter, documentatie, orgelmagazine, excursies

Wim Goossens (Boxmeer), secretaris

Geurt Brouwer (Sint-Michielsgestel), penningmeester

Wijtse Rodenburg (Rosmalen), lid, website, orgelagenda, orgelmagazine

Het bestuur kan zich bij het realiseren van haar beleid laten bijstaan door een aantal deskundige adviseurs. Op dit moment zijn dat:

Ad van Sleuwen
Henk Kooiker
Tommy van Doorn
Willem Hörmann

6. Financieel Beleid

Het financieel beleid is er op gericht om jaarlijks een sluitende exploitatie te realiseren. Maar ook in meerjarenperspectief is het beleid er op gericht om een sluitende exploitatie tot stand te brengen.

Activiteiten om dat financiële beleid te borgen zijn onder andere:

- Nauwkeurig financieel beleid.
- Inkomsten genereren uit lidmaatschappen, subsidies en concerten.
- Inkomsten uit producties zoals cd's, jaarmagazine Brabants Orgelrijkdom, orgelexcursies.
- Festivals (Nieuwe Muziek, Brabantse componisten, Improvisatie) financieel neutraal organiseren. Aanvullend het genereren van subsidies.
- Voorafgaand aan alle projecten en grotere activiteiten wordt een (project-)begroting opgesteld waar zo nauwkeurig mogelijk de inkomsten en uitgaven worden geraamd.